

3. National Strategy for the protection of Switzerland against cyber risks (NCS) 2018–2022. URL: https://www.isb.admin.ch/isb/en/home/ikt-vorgaben/strategien-teilstrategien/sn002-nationale_strategie_schutz_schweiz_cyber-risiken_ncs.html (дата звернення: 30.03.2024).

Шарий В'ячеслав Іванович

Доктор наук з державного управління, доцент ННІ економіки і права,
кафедра менеджменту та державної служби.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ORCID: 0000-0002-5598-3505

ЗОВНІШНІ ТА ВНУТРІШНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА НАУКОВО-ТЕХНІЧНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

Провідною ланкою, що забезпечує інтенсивний розвиток економіки, є науково-технічна сфера, оскільки її основна функція, як проміжної ланки між наукою та виробництвом, полягає в доведенні результатів фундаментальної, а також прикладної частини науки до виробництва у вигляді конкретних зразків техніки, виробів у цілому та ін. через етап дослідно-конструкторських робіт.

Через науково-технічну сферу економіка впливає на науку, стимулюючи наукові дослідження у напрямках, результати дослідження в яких дозволяють економіці динамічно розвиватися. Виокремлюються три типи інновацій: продуктні; технічні та процесні; організаційно-управлінські [1, с. 174]. Вони сприяють підвищенню конкурентоздатності товарів і послуг, що виробляються. Наука, в свою чергу, стимулює ті галузі економіки, в яких можлива практична реалізація результатів перспективних фундаментальних і прикладних досліджень.

Серед основних, на нашу думку, національних інтересів України у сфері науково-технічних відносин зазначимо наступні:

- подолання кризи в науці, припинення розпаду провідних наукових шкіл і науково-технічних комплексів, особливо в галузі фундаментальних наук, а також військово-наукових досліджень, що знаходяться на світовому рівні;
- збереження досягнутого світового рівня й наукових переваг, особливо в галузях, що найбільш важливі для забезпечення економічного й науково-технічного прогресу, а також забезпечення військової безпеки країни;
- збереження кадрової основи наукового потенціалу країни, протидія інтелектуальній міграції наукових сил за кордон, систематичне відтворення наукових кадрів, створення їм умов, що відповідають науковій кваліфікації, а

також умов життя й підвищення престижу наукової діяльності;

- розвиток матеріально-технічної бази вітчизняної науки, що відповідає сучасним світовим стандартам;

- створення й використання відповідного сучасним умовам механізму фінансування науки на основі поєднання цільових державних витрат зі зростаючою часткою приватного фінансування наукових досліджень прикладного спрямування;

- забезпечення якісно нового рівня включення української науки й техніки до світового науково-технічного процесу в інтересах нарощування науково-технічного й економічного потенціалів країни, а також вирішення глобальних екологічних і інших проблем;

- відновлення науково-технічних зв'язків України з іншими країнами.

Науково-технічна безпека є окремим видом безпеки й найщільнішим чином пов'язана з науковою, економічною та політичною сферами [2, с. 345]. Науково-технічна сфера не може розвиватися автономно без них. Її безпека напряму залежить від стану безпеки зазначених сфер. Водночас вона має зворотний вплив на інші сфери, що також залежать від неї.

Прослідковується очевидна взаємодія між науковою та науково-технічною сферами. Її, на нашу думку, можна виразити формулою: «Сучасна наука ставатиме все більше технологізованою, а технологія – науково фінансованою». Так, сучасне суспільство є суттєво технологізованим. Його добробут, система цінностей, культури, взаємодій надзвичайно суттєво залежать від технології виробництва, життєдіяльності, управління, публічного управління, інформації тощо. Всі вони мають бути надзвичайно науково фінансовані й лише за цієї умови зможуть виявитися конкурентоздатними.

Отже, на нашу думку, стан науково-технічної сфери, її конкурентоздатність залежать, перш за все, від стану справ у фундаментальній і прикладній науці, а все решта – це підтримуючі її сфери та конкретні структури (безпосередньо, фінансова, організаційно-управлінська та ін.).

Таким чином, науково-технічна безпека, на нашу думку, є одним із видів безпеки, що ґрунтується, в широкому розумінні, на внутрішньосистемних зв'язках науково-технічної сфери з науковою та економічною сферами, які повинні підтримуватися державною науково-технічною політикою, іншими важливими забезпечуючими компонентами (правовою системою, підготовкою фахівців, зовнішніми зв'язками та ін.), що дозволить досягати її ефективності й конкурентоздатності, а у вузькому розумінні – забезпечити спеціальну систему захисту, що в сукупності дасть можливість підтримувати її у стійкому стані та розвиватися в загальнонаціональних інтересах.

Наукова й технічна безпека означає забезпечення умов для використання техніки, інформації й досліджень в цілях розвитку України, пристосованих до її

екологічних умов з метою підвищення національного наукового потенціалу й інтелектуальної конкурентоздатності.

На нашу думку, до зовнішніх факторів, що можуть несприятливо впливати на забезпечення наукової й технічної безпеки, можуть належати: технічна залежність від конкретної країни/країн у галузі економіки, що має стратегічну важливість для розвитку України; відсталість у науково-технічному розвитку.

До внутрішніх факторів, що можуть несприятливо впливати на забезпечення наукової і технічної безпеки України, можуть належати: відсутність єдиної урядової політики з наукового й технічного розвитку; втрата традиційної, перевіреної часом технології; недостатній урядовий захист конкретних технологій, а також досліджень і інформації про генофонд населення, рослин і тварин, а також втрата наукових і технологічних секретів; нездатність упровадити світові передові технології через відсутність сприятливих економічних і юридичних умов та гарантій; втрата конкурентоздатності національної техніки й технології через невпровадження сучасних досягнень науки й техніки і, як наслідок, – поступове відставання; нездатність повномасштабно використовувати національний інтелектуальний потенціал і підготовлені кадри країни; відсутність умов для використання нових і інноваційних технологій у виробництві.

Досліджуючи сферу науково-технічних відносин, доцільно відмітити можливі загрози.

До внутрішніх загроз можуть належати: втрата пріоритетів науково-технічної політики; руйнування науково-технічного потенціалу країни, особливо в галузі фундаментальних наук і військово-наукових досліджень; зниження ефективності використання науково-технічних досягнень в інтересах розвитку економічного, політичного, соціального та оборонного потенціалів країни; зростання науково-технічного відставання держави та втрата нею передових позицій з низки пріоритетних напрямів розвитку науки й техніки; витік передових досягнень науки й техніки, а також наукових кадрів за кордон.

До зовнішніх загроз можуть бути віднесені такі: руйнування наукових зв'язків із іншими країнами, а також сучасних наукових шкіл і науково-технічних комплексів; стимулювання відтоку науково-технічних кадрів із пріоритетних галузей/сфер науки й техніки; розширення масштабів науково-технічної розвідки іноземних держав і організацій.

Таким чином, сучасна науково-технічна політика має бути спрямованою на створення сприятливих умов для формування прогресивної технологічної структури промисловості як основи економічного зростання, технологічної незалежності й військової безпеки України, конкурентоздатності вітчизняної науково-технічної продукції.

Перспективним напрямом подальших досліджень бачиться вивчення політики забезпечення науково-технічної безпеки України.

Список використаних джерел

1. Державне управління ресурсами та регулювання галузевих ринків: монографія / авт. кол. : В. І. Шарий, О. В. Черевко, Л. Я. Самойленко, А. О. Овчаренко; наук. керівн. і відпов. викон., д. держ. упр. В. І. Шарий. Черкаси : видавець Чабаненко Ю. А., 2022. 310 с.
2. Sharyi V. Ensuring mechanism of Ukraine's economic security / Khudolei V., Ponomarenko T. and other. Development of the innovative environmental and economic system in Ukraine : [collective monograph] / in edition V. Khudolei, T. Ponomarenko. OKTAN PRINT s.r.o. 2019. Czech Republic. 496 p.

Панасюк Вікторія Іллівна

Кандидат економічних наук, доцент
кафедри публічного управління, адміністрування та міжнародної
економіки.

Білоцерківський національний аграрний університет

ORCID: 0000-0002-9141-0149

Поліщук Світлана Петрівна

Кандидат економічних наук, доцент кафедри
публічного управління, адміністрування та міжнародної економіки.

Білоцерківський національний аграрний університет

ORCID: 0000-0001-6716-848X

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ТА ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Державна політика забезпечення національних інтересів знаходиться під впливом глобальних викликів сучасності. Суттєве місце у побудові нового світового порядку належить військовому потенціалу держав як впливовій силі у формуванні міждержавних стосунків. Відомим є факт, що війна – це продовження політики, яку нав'язують країни-агресори насильницькими засобами. На жаль, історичний досвід та наша реальність свідчить, що не всі політичні протиріччя можливо вирішити мирними дипломатичними шляхами і поширеним явищем залишається ескалація збройних конфліктів. Україна, у своєму прагненні європейської та євроатлантичної інтеграції та бажанні долучитися до процесів глобалізації, не змогла уникнути силового вирішення